

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ (УЧЕБНИК) „ОТШТЕТНО ПРАВО”
ОД ВОНРЕДЕН ПРОФЕСОР МАРИЈА АМПОВСКА,
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр.1102-76/16 од 196. редовна седница на Наставно-научниот совет на Правен факултет, одржана на 18.8.2020 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р **Гале Галев**, редовен професор во пензија, Правен факултет „Јустинијан Први», Универзитет „Св. Кирил и Методиј» – Скопје;
 - д-р **Јадранка Дабовиќ-Анастасовска**, редовен професор на Правен факултет „Јустинијан Први», Универзитет „Св. Кирил и Методиј» -Скопје
- за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис (учебник) „**Отштетно право**” од вонреден професор д-р **Марија Амповска**, наменет за студентите од прв и втор циклус студии на Правен факултет при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По внимателно читање на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Правен факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот со наслов „Отштетно право“ претставува учебникот кој е наменет како основана и задолжителна литература за изучување на истоимениот предмет Отштетно право. Како што стои во студиската програма на Правниот факултет при Универзитет „Гоце Делчев», предметот Отштетно право е предвиден како задолжителен предмет на прв циклус студии, за студентите на правни студии во Штип и во Струмица, модулот Граѓанско право, во VIII семестар, со фонд на часови 3+2+1 и 8 кредити. Содржината на учебникот во целост соодветствува со наставната програма за предметот Отштетно право и ја опфаќа целосно наставната материја за оваа студиска програма.

Учебникот е наменет и според содржината одговара и може да се користи како дел од задолжителните литаратури за втор циклус на студии за следниве студиски програми:

- двогодишни студии по Европско право во чии рамки е предвиден предметот Европско отштетно право како избран предмет во трет семестар на студии, со фонд на часови 3+2+2 и број на кредити 8;
- двогодишни студии по Граѓанско право во чии рамки е предвиден предметот Компаративно отштетно право, како задолжителен предмет во трети семестар, со фонд на часови 3+2+2 и број на кредити 8;
- едногодишни студии по Европско право во чии рамки е предвиден предметот Европско отштетно право, како избран предмет во прв семестар, со фонд на часови 2+1+1 и број на кредити 4;
- едногодишни студии по Казнено право во чии рамки е предвиден предметот Отштетно право како избран предмет во втор семестар, со фонд на часови 2+1+1 и број на кредити 4.

Како задолжителна литературна единица за наведените предмети од втор циклус учебникот Отштетно право е наменет за изучување само на дел од наставната материја на овие предмети, предвидена со наставните програми.

Податоци за обемот на ракописот: Содржината на учебникот „Отштетно право“ е претставена на вкупно 305 страници во А4 формат, со проред 1, а употребен е фонт

на букви Arial и големина на букви 11, согласно со Упатство за техничко уредување на учебници и учебни помагала во електронска форма (ОИДК. ОБ.15). Сметаме дека обемот на содржината на учебникот ги задоволува критериумите според бројот на часови предвидени за истоимениот предмет, според наставната програма и силабусот и истиот е во согласност со одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Во домашната правна литература и помеѓу академските учебници досега не е објавен учебник по Отштетно право. Авторката на овој учебник има објавено интерна скрипта насловена како „Отштетно право – воведни теми“ во рамки на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип како издавач, која е достапна во електронската библиотека на Универзитетот на следниот линк <http://e-lib.ugd.edu.mk/546>. Како што самиот наслов кажува, интерната скрипта содржи материја која се однесува само на воведните прашања на отштетното право како дисциплина и со неа се покривал само дел од наставната материја и програма на предметот Отштетно право, во рамки на соодветните студиски програми на прв и втор циклус на Правниот факултет. Од големо значење е објавувањето на учебникот „Отштетно право“, бидејќи за првпат со него се систематизира материјата во една целина која соодветствува со наставната програма и потребите од изучување на овој предмет. На студентите за првпат ќе им биде ставен на располагање академски учебник кој содржи теоретска обработка на сите значајни прашања и теми на Отштетното право како посебен дел на облигационото право, како и приказ на компаративна судска практика на одредени случаи кои му припаѓаат на Отштетното право, со цел материјата да се доближи до студентите и истите полесно да ја спознаат и да ги утврдат стекнатите знаења. Во учебникот се содржани научните сознанија до кои авторот има дојдено во текот на својата 15-годишна научноистражувачка дејност која во континуитет на полето на отштетното и облигационото право, со што консултирана е во значаен обем домашна и странска релевантна правна литература и авторката покажува значајно познавање на материјата. Според нашите сознанија и поради следењето на научниот развој на авторката можеме да констатираме дека дел од материјата обработена во овој учебник е веќе објавена од страна на авторката во соодветни публикации во текот на овие години. Другиот дел од обработената материја се нови научни текстови, оригинални и создадени само за целите на овој учебник, со цел поврзување на целата материја на отштетното право, нејзино дополнување, продлабочување и приспособување на намената оваа публикација да се користи како учебник за студентите на правни студии на Правниот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип и на правните факултети, факултетите за осигурување и секаде каде што се проучува материјата на отштетно право во нашата држава. Начинот на кој е обработена материјата, обработката на методските единици, користената литература и коментирањето на судската практика го прави учебникот оригинално авторско дело на авторот во кое е сублимирано солидното познавање на материјата на отштетното право. Овој учебник воедно претставува значајно збогатување на научната литература на нашата академска заедница. Сметаме дека учебникот ќе биде корисен особено за студентите во високообразовниот процес и целата академска заедница, но содржините се интересни и за правните практичари и сите останати субјекти кои имаат интерес во оваа проблематика.

Краток опис на содржината: Целокупната материја на отштетното право во рамките на овој учебник е поделена на 10 глави кои соодветствуваат на наставните единици предвидени со наставната програма за предметот Отштетно право.

Првата глава е насловена *Поим на отштетното право и неговото место во правниот систем* и претставува воведна тема која има за цел да ги претстави значењата на поимот

отштетно право, како и неговото место во правниот систем како целина, а посебно односот со граѓанското право и со облигационото право. Во оваа глава авторката го окарактеризира отштетното право како исклучително динамичен дел од облигационото право кој денес во голема мера е подложен на промени на правните правила кои најнепосредно извираат од промените во стојалиштата на судската практика и правната доктрина.

Втората глава од учебникот е насловена *Значење на поимот граѓанско-правна одговорност за штета и неговиот однос со отштетното право* и во неа авторката дава приказ на институтот граѓанско-правна одговорност за штета преку негово поимовно определување, изнесување на теоретските стојалишта за условите за настанување на оваа одговорност и неговото централно место во рамките на отштетното право, како посебен дел од облигационото право.

Третата глава е насловена како *Приказ за историскиот развој на облигационите односи настанати со причинување на штета*, и во врска со нејзиното значење за изучувањето на отштетното право авторката забележува дека трагањето по историскиот развој на облигационите односи со причинување на штета е неразделно поврзано со постоењето на правилата за одговорност. Авторката во оваа глава трагањето го започнува од најстарите познати правни поредоци, а посебно се задржува на старото и класичното римското право како најзначаен правен систем од стариот век. Хронолошкиот тек на развојот на правилата за одговорност за штета е прикажан и преку развојот на отштетното право во средниот век, како и во новиот век.

Четвртата глава е насловена *Начела на отштетното право*. Во рамките на оваа глава авторката го сублимира значењето на општите начела на облигационото право во рамките на отштетното право, посебно истакнувајќи ја нивната апликативна вредност и примена на теренот на отштетното право, од една страна, како и истакнувајќи ги ограничувањата во примената на општите начела, од друга страна. Посебно се прикажани следниве начела: начело на слободно уредување на облигационите односи, начело на еднаквост и рамноправност, начело на еквивалентност, начело на справедливост и начело на забрана за предизвикување на штета. Понатаму, во оваа глава, авторката прави систематизација на посебните начела на отштетното право, поврзувајќи ги истите со значењето, односно функциите што отштетното право ги има едно општество.

Петтата глава е насловена *Однос меѓу отштетното право во објективна смисла и некои други гранки на правото*, а во неа авторката го прикажува односот на отштетното право и граѓанското право, односите во рамките на облигационото право, односот со стварното право, наследното право, трудовото право, потрошувачкото право, меѓународното приватно право, трговското право и кривичното право.

Глава шест е насловена како *Формално-правни извори на отштетното право* и во нејзини рамки посебно се обработени сите значајни извори на отштетното право, почнувајќи од Уставот на РС Македонија, Законот за облигационите односи, потрошувачкото законодавство, законите од областа на осигурувањето, како и ЕУ законодавството и правните модели применливи во оваа област од правото. Авторката го прикажува значењето на секој од овие извори на правото за отштетно-правниот однос, задржувајќи се посебно на одредени одредби и извори кои се применуваат во регулирање на овие односи.

Глава 7 е насловена *Настанување на облигационите односи*. Во оваа глава авторката најпрво го обработува прашањето за страни на овие облигациони односи, изложувајќи ги законодавните и теоретските стојалишта за тоа кој може да се јави како штетник и оштетен во односот. Во овој дел авторката ги сместува и прашањата за поделена одговорност на повеќе лица, како и за институтот солидарност на страните и неговата примена во нашето отштетно право. Понатаму авторката ги изложува општите услови за настанување на облигационите односи со причинување на штета, посебно задржувајќи се на секој од

нив, прикажувајќи ја нивната законска регулираност, теоретска расправа (онаму каде што постои), како и компаративна судска практика при нивната примена.

Во глава 8 - *Видови одговорност* авторката природно се надврзува на материјата за општите услови преку обработка на посебните услови потребни за настанување на одговорноста и посебно ги обработува видовите на одговорност кои произлегуваат од постоењето на одредени посебни услови. Посебно се обработени субјективната одговорност, објективната одговорност, договорната одговорност, одговорноста за друг, одговорноста на работодавачот за штета причинета на трети лица од страна на негов вработен или орган при вршење на работата. Авторката ја следи законската класификација на одговорноста за штета во домашното право, па следствено на тоа, освен споменатите институти уредени како видови на одговорност во нашиот Закон за облигационите односи, ги обработува и случаите на одговорност за штета предвидени во законот, односно: одговорност поради терористички акти, јавни демонстрации или манифестации, одговорност поради дела на корупција, одговорност за штета направена од меѓународни воени или други организации, одговорност на организаторот на приредби, одговорност поради недавање неопходна помош, одговорност во врска со обврска за склучување на договор и одговорност во врска со вршење на работи од јавен интерес. Во оваа глава од учебникот авторката дава посебен осврт и на професионалната одговорност, посебно задржувајќи се на граѓанско-правната одговорност на адвокатот, извршителот, нотарот и здравствените работници, со цел материјата да ја доближи до идните професии на студентите и истата да послужи за стекнување на потребните знаење од областа на отштетното право при практикување на истите. На крај, во оваа глава авторката ги запознава студентите и со одговорноста за нуклеарна штета, izdelувајќи ја од останатата материја на отштетното право поради нејзините специфичности, предизвиците во нејзиното регулирање и практично применување.

Глава 9 носи наслов *Надомест на штета*, а авторката ја прикажува нејзината содржина поаѓајќи од систематизирање на материјата по отштетно право во рамки на која како општ дел на отштетното право се сметаат условите за настанување на одговорност за штета, како и видовите на одговорност, додека правилата за надомест на штета се сметаат за посебни правила во однос на гореспомнатите општи правила, бидејќи со нив не се уредува настанувањето на одговорноста, туку се уредуваат обемот и начинот на надоместување на штетата. Материјата тука се дели на две потточки: надомест на материјална штета и надомест на нематеријална штета, а институтите се обработени преку одговарање на прашањата за обемот и висината на надоместот на штета, облиците во кои штетата се надоместува, како и посебните правила за намалување на надоместот на штета. Материјата е прикажана преку законските одредби, правната теорија и споредбената судска практика.

Последната глава, глава 10 - *Отштетното право и правото на осигурување* е посветена на разграничувањето на овие две гранки на правото, со посебно потенцирање на случаите во кои тие се преклопуваат, со цел студентите да се стекнат со потребните знаења за нивно разликување во практиката и теоријата. Главата ги обработува прашањата за поимот и видовите на осигурување, односот на отштетното право и правото на осигурување кој е прикажан преку разликувањето меѓу осигурувањето од одговорност и осигурувањето на имот, понатаму правните односи кои настануваат при осигурување од одговорност и на крајот кумулацијата на надоместот на штета и осигурената сума, со посебен осврт на договорите кај кои истата е дозволена и оние каде е забранета.

ЗАКЛУЧОК

Учебникот „Отштетно право“ методолошки е одлично прспособен за совладување на испитната материја и за постепено совладување на предметната програма на предметот Отштетно право. Студентите имаат можност читајќи го ова четиво да се здобијат со теоретски знаења, но и да осознаат практичната примена на нормите на отштетното право преку богатата судска практика со која се илустрирани теоретските лекции во овој учебник. Авторката создала самостојно авторско дело преку правилно користење на богатата литература и подготвила пионерски учебник што до сега како наслов не бил објавуван во нашата држава. Авторката е млад автор и пред неа се отворени можности за понатамошно збогатување и надградба на учебничката литература, меѓутоа тоа не ја намалува научната вредност на овој конкретен ракопис. Вредноста е препознатлива и во тоа што ракописот може да се користи во совладување на повеќе предметни програми, како и да биде корисна алатка за практичарите.

Врз основа на изнесеното имаме чест и задоволство да му предложиме на **Наставно-научниот совет на Правниот факултет во Штип овој ракопис насловен Отштетно право да биде издаден како учебник за студентите од прв и втор циклус студии на Правен факултет при Универзитет „Гоце Делчев» во Штип.**

Рецензенти

Д-р Гале Галев, редовен професор во пензија, с.р.

Д-р Јадранка Дабовиќ-Анастасовска, редовен професор, с.р.